

„CERȘETORI ÎN LODEN – ROMANUL ASUMĂRII UNUI DESTIN”

Oare ce este mai fertil într-o discuție literară, dar și mai derutant decât perechea de termeni : realitate – ficțiune ?! Serviciile și deserviciile aduse de cele două concepte nu vor fi niciodată riguros contabilizate. Operarea grăbită cu ele reprezintă o capcana pe care cu patimă ne-o întindem singuri,ca sa descâlcim parțial unele pagini dintr-o scriere literară .

Scriitorul vrâncean Culița Ioan Ușurelu ne provoacă la o astfel de dezbatere. Câtă ficțiune și câtă realitate este în romanul „Cerșetori în Loden apărut la Editura „Salonul Literar” din Focșani în anul 1999?Nu v-om face , desigur , o investigație prea puțin relevantă in plan artistic. Importantă rămâne traiectoria romanului în scopul atingerii și depășirii exigenței artistice.

Personajul principal, Nicolae Rușitoru, traversează paginile cărții confesându-se. Când melancolic și când revoltat, când meditativ și când sarcastic , acest personaj nu vorbește , ne privește în ochi , cu intenția vădită de a ne scoate din amorțeală , din comoditate și din lașitate. Nicolae Rușitoru dispune de candoarea introspecției pe care o utilizează cu duioșie și acreală împotriva propriului drum de intelectual, cadru didactic. Trece acest personaj,pe care nu ne grăbim să-l identifice cu autorul cărții,prin diverse ipostaze,care îi relevă umanitatea reținută și inteligentă îmbrăcată în hainele unei afectivități traumatizate.

Profesorul Rușitoru este un ostracizat în regimul dictatorial al lui Ceaușescu. Chiar cu primul capitol,„Condamnarea,,romanul ne atrage spre lectură. Profesorul rebel este azvârlit din învățământ cu „mânie proletară,,pe motiv că este un...trădător...Adică și-a permis să gândească altfel decât sunau indicațiile venite de sus.

Reacțiile celorlalte personaje din jurul lui Rușitoru sunt diverse și...perverse.Ca fascicule de lumină rămân cei doi fii:Cristi și Marian. Și, ca de atâtea ori în viață,soția se profilează pentru Rușitoru, ca fiind cel mai neînduplecat dușman. Din diverse motivații interioare și creatoare Culița Ion Ușurelu o configurează pe soția lui Rușitoru, Marga,în culori sumbre ,care fac din această apariție feminină o ființă descărnată de orice...feminitate. În privința personajului Marga,autorul adoptă o atitudine agresivă,care atinge uneori pamfletul acuzator. Rușitoru își continuă periplul aducător de noi suferințe. Boala ce îi răvășește trupul pieritor îi amplifică dezbaterele cu sine și cu ceilalți despre situația omului în cadru social. Un loc obsesiv al acestor confruntări este ocupat de poziția scriitorului în regimul totalitar.Ca o trăsătură dominantă a romanului întrezărim intenția autorului de a combina chinul cărnii și al spiritului cu dezbaterele acerbe pe tema dictaturii,a devenirii sociale și individuale.Ca o echilibrare râvnită este și împărțirea romanului în două jumătăți. În prima jumătate,acțiunea este plasată înainte de prăbușirea lui Ceaușescu,iar cea de-a doua parte în regimul de...tranziție.

Privirea neînduplecată a lui Culița Ioan Ușurelu nu se atenuază,nu se entuziasmează în fața noilor realități politice. Impresia la lecturarea acestor pagini este că spiritul acid al autorului a căpătat noi dimensiuni. De la ironia fină la sarcasmul devastator. Culița Ioan Ușurelu utilizează aceste procedee literare pentru a scoate în pagină personaje,scene și întâmplări care devin verosimile literar și valoroase estetic.

Personajele de toate culorile...temperamentale și caracteriale sunt aruncate dinaintea ochilor noștri de Culița Ioan Ușurelu pentru a fi asamblate într-un micro-univers literar. Unele personaje amuză,altele ne provoacă frisoane de indignare. Personajul Rușitoru își caută pentru sine noi definiții într-o călătorie în Occident,printre românii care,din diverse pricini,și-au părăsit țara. Nici de această dată nu se înregistrează deturnarea autorului de la privirea critică și pamfletară. Personajul transgresează experiențe,întâmplări...accidente, din care se salvează prin întoarcerea la...disputele literare și ...sufletești.

Prin potopul de nereguli ridicole și de abuzuri aberante ale perioadei de tranziție,se întrevede o speranță,chiar și iluzorie pentru unii dintre cititori. Este credința în Dumnezeu, pe care personajul romanului o reîmprospătează într-un pelerinaj pe la mănăstirile din nordul Moldovei prin

divinitatea, personajului se dezvăluie umanitate pierdută și în curs de regăsire. Dar cel care trebuie să se regăsească permanent este chiar personajul în carne și oase. Iar carnea de pe el dă semne vădite de cedare a resorturilor vitale. Boala nu l-a cruțat, a evoluat spre călătoria finală a tuturor muritorilor. Cu trupul slăbit, personajul dialoghează imaginar cu bunicul copilăriei și adolescenței sale. Bunicul este bătrânul înțelept din fiecare dintre noi. Și personajul romanului, „Cerșetorii în loden”, i se destăinuie acestuia ca la ființa cea mai apropiată sufletește. Mai ales că pe cei doi nu-i mai desparte o prea îndelungată zăbovire a vremii. Este o confesiune cu sine...este o mărturisire tragică, fiindcă în prezența morții toți suntem singuri, părăsiți...dar ne căutăm sprijin în iluzii, în vorbe...

Culiță Ioan Ușurelu, prin personajul său Nicolae Rușitoru, se ridică dinaintea noastră ca un scriitor-personaj ce-și cucerește și-și dezvăluie înțelepciunea senină, echilibrul sufleteș și iubirea de oameni, de adevăr, de frumos. Nu poți să nu fii de acord cu multe dintre aserțiunile ce se desprind din paginile cărții...Chiar dacă acordul cu ideile romanului nu este integral, asta nu înseamnă că imaginile literare nu te subjugă prin autenticitatea și tumultul trăirilor. Și peste paginile cărții plutește parfumul unui cosmos literar suficient lui însuși. Această victorie îi aparține doar autorului Culiță Ioan Ușurelu, care a reușit să transfigureze un material de viață, și personală, și națională, și europeană. Acest material diform, hidos uneori, uluitor alteori a fost disciplinat de Culiță Ioan Ușurelu pentru a constitui pânza de mătase din care a tăiat și cusut haina luxoasă pentru romanul, „Cerșetor în loden”, Este o performanță estetică a autorului de a preface chipul urât al vremurilor într-un tablou frumos, atrăgător ... și acest tablou este romanul, Cerșetori în loden,...Roman care nu estompează urâtenia lumii...roman ce reclamă pentru noi un orizont interogativ...roman prin care Culiță Ion Ușurelu își dezvăluie sufletul și suferințele de scriitor ce-și asumă deliberat propriul destin...dincolo de ficțiune și de realitate....pentru a se întâlni cu sine...și cu cititorii....cărora le oferă o carte împlinită estetic.

COSTEL PRICOPIE